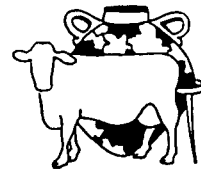

חדשות מן העבר

רפואה וטרינרית בספרות העברית

שלמה דורי – ארכיון ומוזיאון הרפת, יפעת

העבודה היתה תמיד בעדיפות ראשונה, למרות אהבתו ומסירותו למשפחתו. הוא היה מתקשר טלפונית מכל מקום, לפעמים חמש-שש פעמים ביום הביתה לשאול לשלום אשתו ולקבל ידיעות על בנו, המשרת בצבא הבריטי, אותו לא ראה מזה חודשים.

תאורים של פו"ט בעמק הירדן בסיפורו של משה שמיר, הם ריאליסטיים ומוסרים תמונה נאמנה של המצב: "לרפתנים בעמק הירדן היו ימים שחורים. אחת אחת נפלו הפרות הגדולות. הסתכלת בהולנדיות כבדות המשקל ובדמשקאיות גבוהות הקומה, רואה את יסוריהן ושתיקתן ולבך נצבט. אחת אחת החלו להפריש ריר צהוב מבין שיניהן. אחת אחת החלו להתמוטט על רגליהן, טלפיהן דולפות מוגלה. רפתות שלמות איבדו את חלבן, את בריאותן ואת חייהן. הרפתנים היו עצובים ונבוכים. דר' שמיד התלוצץ בעד חלון מכוניתו: לכם אני כבר לא דואג, באשר נפלתם – נפלתם, אבל את העולם אהפוך לכם אם תעבירו את המחלה לעמק. שלא תעזו לדרוך שם, אף לא כדי תקיעת כף, אחרי הכל – אל יאוש."

"מחלת הסוס האפריקנית" עשתה שמות באורות. למחלה לא נמצאה שום תרופה או חיסון. הסוסים, הפרדות והחמורים אשר חלו, מתו תוך כדי יסורים או נגאלו על ידי יריות אקדה. לי זכורות החביות אשר עמדו ליד פתח האורות, מלאות אשפה וענפים רטובים, שהודלקו והעלו עשן כבד, לשם הרחקת חרקים מעבירי מחלה. לפעמים הדבר עזר, אך במקרים רבים היה ללא תועלת.

תוך כדי ביקור באחד המשרדים קיבל הדר'

באדיבותו של דר' יגאל וישינסקי, הגיע אלינו סיפור מקובץ הסיפורים בשם "החוט המשולש" של משה שמיר. משה שמיר כתב את הסיפורים בשנות החמישים והוציאם לאור מטעם ועדת התרבות של מועצת פועלי חיפה. הסיפור עליו מדובר נקרא "דוקטור שמיד". כדי להבין את הרקע לכתיבת הסיפור הקדמה קצרה:

משה שמיר הסופר הוא חניך המוסד החינוכי במשמר העמק. אביו, אריה ז"ל, היה בקטריולוג במעבדה הווטרינרית של ממשלת המנדט, קודם ביפו ואחר כך בתל-אביב, ברחוב מקווה ישראל. מסיפורי אביו ומהכרות אישית ידע סיפורים על רופאים וטרינרים ועל בעיות שהיו בשטח זה בארץ.

הסיפור איננו דו"ח דוקומנטרי יבש ויש בו "רשות ספרותית" (licencia poetica); אך בכל זאת, הרקע ותאור האנשים ופעלם הם תמונה נאמנה של התקופה, תקופת מלחמת העולם השנייה. בארץ, בני הארץ התגייסו באלפיהם לצבא הבריטי במלחמתו בהיטלר. ד"ר שמיד מתרוצץ בכל הארץ בה נפתחו שלוש "חזיתות וטרינריות": בלולים פרצה מחלת "ניורקסטל" והפילה אלפי קורבנות בתרנגולות "לגהורן". בעמק הירדן השתוללה מחלת הפה והטלפיים ובאורות הסוסים והפרדות "מחלת הסוס האפריקנית" שהוכנסה ארצה עם משלוחי פרדות עבור הצבא הבריטי, מדרום אפריקה. דר' שמיד נוסע מישוב לישוב במכונית "מוריס" קטנה. האישי מתואר על ידי משה שמיר כאדם בעל גוף מוצק ובעל כח ניכר וכושר עמידה עצום, למרות עייפותו אשר נראתה רק בעיניו העצומות למחצה. בעל ידע רב, עקשנות, זריזות אצבעות, פעלתנות וחוש הומור בשיחה.

הוא מונה כרופא ראשי ראשון של "החקלאית". אחרי קום המדינה מונה דר' פרוינד למנהל אגף בעלי-חיים במשרד החקלאות כולל אגף השירותים הווטרינריים, וממקימי המכון הווטרינרי בבית-דגן. אחרי צאתו לגמלאות, היה ליועץ של נשיא ליבריה, לעניין הקמת שרותים וטרינריים בארץ זאת.

בנו של דר' פרוינד היה ביחידה של הצבא הבריטי, אשר השתתפה בפלישה לסיציליה ואניתם טובעה על ידי צוללת האויב ליד מלטה וכל 140 הבחורים הארץ-ישראליים שהיו על סיפונה נספו, ובתוכם בנו אלי.

דר' פרוינד הוסיף לשמו את השם אביאלי ועד סוף חייו לא התנחם.

דר' פרוינד-אביאלי נפטר, בשיבה טובה, לפני מספר שנים ונקבר בבית עלמין ביבניאל. מוזר ולא מובן, למה עד היום "החקלאית" והסתדרות הרופאים הווטרינרים לא מצאו דרך להנציח את זכרו של האיש הגדול הזה, כשיש שפע של פרסים ומלגות, שמות למוסדות לזכרם של רופאים רבים בעלי זכויות רבות.

**למשפחת קורנהאוזר
ולכל בית מושב אמץ**

**משתתפים באבלכם בהלקח
ממכם בטרם עת**

צבי ז"ל

התאחדות מגדלי בקר

שמיד ידיעה טלפונית, שבנו עומד להישלח עם יחידתו לחזית בחו"ל. הביתה לא הספיק להגיע, אך באותו ערב, בשעה 7:30 תעצור הרכבת עם החיילים בלוד ואז יוכל להיפרד מבנו. אחרי קבלת הודעה זאת ארו הדר' במהירות את חפציו, נתן הוראות אחרונות לעוזרו ומיהר למכונית כדי לנסוע ללוד. בעודו יוצא מהבנין, בא מולו יהודי תימני, מלווה באשתו עם תינוק על ידה. היהודי עצר בעדו ובדמעות בעיניים התחנן שהרופא יסע איתו לביתו, כי שני סוסיו שהם כל פרנסתו ושל משפחתו, חולים, רובצים, לא אוכלים ולא שותים.

הדר' הציץ בשעונו וראה שהשעה כבר די מאוחרת, אך לא יכול היה לעמוד בפני התחנונים והבכי של הזוג. הכניס את העגלון ומשפחתו ואת העוזר שלו למכוניתו, ונסע בדרך לא דרך לכפר של עולי תימן. בהיכנסו לאורווה ראה מיד את התמונה האופיינית של מחלת הסוס האפריקאית בשלביה הסופיים. מבלי הרבה הסברים, הוציא מתיקו אקדח וגאל את הסוסים המסכנים מיסוריהם. הצעקות של העגלון ומשפחתו קרעו את השמים, אך המלאכה העצובה הושלמה. הוא נתן לעוזרו הוראות כיצד לקבור את הסוסים, עמוק באדמה, תוך כיסוי הגופות בסיד. הוא הציץ בשעונו. הרכבת בלוד הרחוקה כבר זזה....

כשגמרתי את קריאת הסיפור, עמדה לפני דמותו של דר' שלמה פרוינד. התאור הפיזי של האיש, וגם העובדות המצוטטות התאימו להפליא לאיש איתו היתה לי הזכות לעבוד ואותו הערצתי. לשם בטחון ומתוך סקרנות, התקשרתי טלפונית למשה שמיר, והוא אמר שאכן דר' שמיד הוא דר' פרוינד.

דר' פרוינד היה הרופא הקליני הראשון של "החקלאית" והובא ארצה ב-1921 על ידי דר' ארתור רופין. היה בין מייסדי הסתדרות הרופאים הווטרינרים, עבד ביבניאל ובגליל ואחר כך באזור תל-אביב, כשבמקביל לעבודתו הוא גם לימד גידול בעלי-חיים, במקווה-ישראל. הוא הוציא שני ספרים פופולריים על מחלות בעלי-חיים.